

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2025.25.32>

Луценко Л.В.

*заступник начальника управління – начальник відділу координації активних заходів
та міжвідомчої взаємодії управління заходів реагування,
Департамент запобігання фінансовим операціям, пов'язаним з легалізацією доходів,
одержаних злочинним шляхом ДПС України*

ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ У СФЕРІ ДЕТИНІЗАЦІЇ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН

Постановка проблеми. Ефективна реалізація політики детінізації доходів громадян в Україні безпосередньо залежить від чіткого функціонального розмежування та взаємодії суб'єктів, які залучені до цієї сфери. Адміністративно-правове регулювання вимагає не лише наявності законодавчих інструментів, а й дієвої системи органів публічної влади, здатних виявляти, фіксувати, реагувати та запобігати тіньовим проявам в економіці, зокрема у сфері доходів фізичних осіб.

Мета статті – проаналізувати суб'єктного складу у сфері детінізації доходів громадян.

Виклад основного матеріалу. Система суб'єктів, які беруть участь у процесах детінізації доходів громадян, є складною, багаторівневою та охоплює широке коло органів публічної влади, спеціалізованих установ, а також самих громадян як активних учасників відповідних правовідносин. Ця сфера знаходиться на стику фіскальної, правоохоронної, антикорупційної та соціально-економічної політики, що зумовлює залучення великої кількості суб'єктів із різними функціональними завданнями, повноваженнями та методами впливу [1].

Суб'єктний склад у сфері детінізації доходів громадян в Україні є багатокомпонентною, міжвідомчою системою, що охоплює органи публічної влади, правоохоронні структури, фіскальні служби, фінансові інституції, а також громадськість і недержавні організації. У сучасних умовах, особливо в контексті дії воєнного стану, завдання детінізації дохо-

дів виходить за межі суто фіскальної чи адміністративної функції і набуває стратегічного значення для забезпечення національної безпеки. Тіньова економіка, як чинник системного ризику, прямо загрожує стабільності державних фінансів, зменшує обсяг надходжень до бюджету, підриває соціальну справедливість та сприяє поширенню корупційних і кримінальних практик.

У статті 4 Закону України «Про основи національної безпеки України» [2] визначено коло суб'єктів, на яких покладається обов'язок щодо гарантування національної безпеки. До таких належать: Президент України, Верховна Рада України, Рада національної безпеки і оборони, Кабінет Міністрів України, органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, а також установи судового контролю та інститути громадського нагляду.

Водночас у Законі України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [3] окреслено перелік органів державної влади, що реалізують функції з протидії організованим формам злочинності.

До спеціально створених органів, що безпосередньо забезпечують реалізацію державної антикримінальної політики, згідно з вищезазначеним нормативно-правовим актом, належить Координаційний комітет по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю при Президентові України. За необхідності Верховна Рада України має повноваження утворювати інші спеціальні органи

для здійснення боротьби з організованою злочинністю, як на тимчасовій, так і на постійній основі (частини 1–2 статті 5 [3]).

До складу органів державної влади, що беруть участь у протидії організованим злочинностям у рамках виконання своїх базових функцій, належать: підрозділи Національної поліції України та Служби безпеки України; органи прокуратури України; установи Державної прикордонної служби України, органи доходів і зборів, а також органи, що здійснюють державний фінансовий контроль; установи, що відповідають за виконання покарань, включаючи слідчі ізолятори; розвідувальні підрозділи Міністерства оборони України; Служба зовнішньої розвідки України; Національне антикорупційне бюро України (НАБУ); Бюро економічної безпеки України (БЕБ) (частина 3 статті 5 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [3]).

Суб'єкти, залучені до реалізації політики детінізації доходів, можна класифікувати залежно від характеру їхньої участі у відповідних процесах. Насамперед, це центральні органи виконавчої влади, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері оподаткування, фінансового контролю та запобігання економічним правопорушенням.

Кабінет Міністрів України виступає ключовим суб'єктом у системі органів, що реалізують заходи, спрямовані на зниження рівня тінізації національної економіки. Як найвищий орган у структурі виконавчої влади, він виконує координаційну та стратегічну функції у процесі протидії тіньовим явищам в економіці. Згідно зі статтею 113 Конституції України, саме на КМУ покладено загальне керівництво діяльністю виконавчих органів, включно з тими, які здійснюють економічну політику, що, в свою чергу, охоплює й напрям детінізації економіки.

У цьому контексті Кабінет Міністрів забезпечує нормативне регулювання у відповідній сфері, ініціюючи розробку та прийняття стратегічно важливих документів. Яскравим при-

кладом такої діяльності є Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року [4], в межах реалізації якої Кабінет Міністрів ініціює заходи з цифровізації державних сервісів, запровадження захисту бізнесу від протиправного заволодіння активами (рейдерства), скорочення обігу готівкових коштів та розширення доступу до відкритої інформації про державні фінанси.

Компетенція Кабінету Міністрів у питаннях детінізації охоплює не лише стратегічне планування, але й пряму координацію діяльності виконавчих органів, а також реалізацію фінансової, економічної, податкової, інформаційної та антикорупційної політики держави. Згідно зі статтею 116 Конституції України, Уряд забезпечує реалізацію цінової, інвестиційної, фінансової та податкової політики, здійснює управління державним майном, ініціює проекти нормативних актів та контролює їх виконання. Більш деталізовані повноваження Кабінету Міністрів визначено у Законі України «Про Кабінет Міністрів України» [5].

Діяльність Кабінету Міністрів у сфері запобігання тінізації економіки є всебічною та багаторівневою, охоплюючи як нормотворчу діяльність, так і координацію, управління та контроль. КМУ формує необхідні інституційні умови для ефективного функціонування інших суб'єктів, уповноважених на виконання аналітичних, наглядових та правоохоронних функцій у боротьбі з тіньовими економічними процесами.

Наступним важливим учасником у системі запобігання тінізації економіки є Міністерство фінансів України – це центральний орган виконавчої влади, що працює під координацією та контролем Кабінету Міністрів України. Основна місія Мінфіну полягає у формуванні та впровадженні єдиної державної політики у сферах фінансів, бюджету, боргових зобов'язань, оподаткування, митної справи, бухгалтерського обліку, фінансового нагляду та аудиту. Законодавчим підґрунтям діяльності міністерства є Постанова КМУ від 20.08.2014 № 375 [6], Бюджетний та Податко-

вий кодекси України, а також низка спеціалізованих законів, таких як «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [7] та «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [8].¹

Варто вказати, що хоча Міністерство фінансів не має повноважень щодо безпосереднього розслідування економічних злочинів, воно виконує ключову організаційно-нормативну та аналітичну функцію. Зокрема, воно розробляє законодавчі ініціативи, координує діяльність підпорядкованих органів, надає аналітичні матеріали, бере участь у міжвідомчих групах та стратегіях із протидії тіншовій економіці.

Державна податкова служба України виконує ключову роль у виявленні фактів ухилення від декларування доходів, неофіційної зайнятості, виплат у «конвертах» та інших форм приховування прибутків. Її діяльність базується на аналітичній роботі з податковими деклараціями, звітністю роботодавців, банківськими та іншими транзакційними даними.

Отже, Державна податкова служба є «центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску» [9].

Згідно положень пунктів 19-2.1 та 19-3.1 Податкового кодексу України [10], у межах реалізації державної фінансової політики в частині податкового та митного регулювання, ключову роль відіграє центральний

орган виконавчої влади, уповноважений забезпечувати як формування, так і практичну реалізацію відповідної політики.

У межах виконання міжнародних зобов'язань України, центральний орган здійснює процедури взаємного узгодження, передбачені міжнародними договорами щодо уникнення подвійного оподаткування. Крім вищезгаданого, орган уповноважений здійснювати інші функції, встановлені чинним законодавством.

До ключових функцій Державної податкової служби України належить реалізація державної політики у сфері оподаткування, а також підготовка та подання Міністру фінансів пропозицій щодо вдосконалення податкової політики та протидії правопорушенням, що виникають при застосуванні податкового законодавства. У межах визначених законодавством повноважень служба забезпечує контроль за надходженням податків, зборів та інших обов'язкових платежів до державного та місцевих бюджетів, а також до фондів цільового призначення.

Другим важливим суб'єктом є Бюро економічної безпеки України (далі – БЕБ), яке виконує функцію аналітичної розвідки, виявляє схеми тінзації, проводить перевірки та оперативні заходи. До його компетенції також належить боротьба з організованими формами ухилення від оподаткування, що пов'язано з детінізацією великих масивів доходів, зокрема через фіктивні підприємства, офшорні схеми або операції з віртуальними активами.

Відповідно до частини першої статті 8 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» [11], цей орган наділений широким колом повноважень, що дозволяють йому здійснювати як превентивну, так і правоохоронну діяльність у сфері економічної безпеки держави. Зокрема, до компетенції Бюро належить проведення оперативно-розшукових заходів та здійснення досудового розслідування у межах кримінальних правопорушень, визначених законом як підслідні цьому

¹ Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>

органу. Це дозволяє БЕБ безпосередньо впливати на процес виявлення, документування та припинення економічних злочинів.

Крім того, Бюро здійснює аналітичну та інформаційно-пошукову діяльність, спрямовану на виявлення системних чинників, що сприяють виникненню кримінальних проявів у фінансово-економічній сфері. Такий підхід забезпечує можливість не лише реагувати на вже вчинені правопорушення, а й виявляти ризики на етапі їх формування.

Важливим аспектом функціонування Бюро є налагодження міжвідомчої взаємодії, у тому числі з органами виконавчої та судової влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, а також з міжнародними інституціями та відповідними органами іноземних держав. Така співпраця має ключове значення в умовах глобалізації економічних процесів і транскордонного характеру окремих злочинів у сфері фінансів.

Одним з інструментів реалізації правоохоронної функції Бюро є розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, суду чи відбування призначеного кримінального покарання, якщо такі особи вчинили правопорушення, що належать до підслідності Бюро.

Також до компетенції органу належить розробка та прийняття нормативно-правових актів, що регулюють його діяльність та процесуальні аспекти виконання функцій. У межах публічної відповідальності Бюро звітує про результати своєї роботи, інформуючи громадськість у визначеному законодавством порядку. Це сприяє прозорості та підзвітності в його роботі.

Законодавством передбачено і здійснення Бюро провадження у справах про адміністративні правопорушення, а також прийняття рішень про накладення адміністративних стягнень, якщо такі повноваження прямо надані законом. Загалом, Бюро реалізує свій функціонал також у відповідності до норм Кримінального процесуального кодексу України, а також інших актів національного законодавства.

Слід звернути увагу на той факт, що створення Бюро економічної безпеки України було ініційоване як реформаторський крок, спрямований на усунення функціонального дублювання між різними правоохоронними органами, зокрема Податковою міліцією, підрозділами Національної поліції та Служби безпеки України, що займалися розслідуванням економічних злочинів. Проте, не зважаючи на законодавчо закріплені наміри, повного уникнення дублювання повноважень досягнуто не було. Як наслідок, функції боротьби з економічною злочинністю і надалі розподілені між кількома інституціями, зокрема Національною поліцією, Службою безпеки України та Державним бюро розслідувань, що ускладнює координацію між ними та може призводити до конкуренції юрисдикцій.

У цьому контексті БЕБ, хоча і позиціонується як спеціалізований орган у сфері забезпечення економічної безпеки, на практиці продовжує функціонувати в умовах паралельного здійснення схожих завдань іншими структурами, що потребує подальшого удосконалення нормативно-правового регулювання, а також механізмів міжвідомчої взаємодії у сфері запобігання економічній злочинності [12].

Особливу увагу слід приділити ролі Державної служби фінансового моніторингу України – це уповноважений орган виконавчої влади, що відповідає за реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню терористичної діяльності та розповсюдженню зброї масового знищення, діяльність якого координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів [13], який виступає на перетині процесів запобігання відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, та легалізації тінювих активів. В умовах розширення використання цифрових інструментів та криптовалют вона забезпечує інформаційний обмін із банківськими установами, платіжними системами, платформами обігу віртуальних акти-

вів, що дозволяє виявляти підозрілі фінансові операції громадян, які можуть свідчити про тіньове походження коштів [14].

Варто зазначити, що у сфері публічного контролю за доходами публічних осіб значну роль відіграє Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), що здійснює перевірку електронних декларацій та аналіз майнового стану осіб, уповноважених на виконання функцій держави. Хоча основна мета агентства є боротьба з корупцією, проте його діяльність опосередковано сприяє детінізації доходів, оскільки стимулює публічність та прозорість фінансової інформації.

Не менш важливими є правоохоронні органи, зокрема Національна поліція України, Державне бюро розслідувань і, в окремих випадках, Служба безпеки України. На системному рівні діяльність держави з детінізації доходів не може бути ефективною без участі аналітичних, дослідницьких та статистичних інституцій, таких як Державна служба статистики України, Рахункова палата, Офіс фінансового контролю, а також регуляторних органів, наприклад, Національного банку України, який, у свою чергу, контролює грошовий обіг та встановлює вимоги до фінансового моніторингу.

Важливим складником суб'єктного складу виступають місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які в межах своїх повноважень забезпечують дотримання трудового законодавства, реєстрації суб'єктів господарювання, формування місцевих бюджетів та можуть ініціювати заходи, спрямовані на стимулювання офіційного працевлаштування та прозору зайнятість [15].

Окрему категорію у складі суб'єктів детінізації становлять безпосередньо громадяни, зокрема ті, які є фізичними особами-підприємцями, самозайнятими особами або отримують доходи від неформальної зайнятості [16]. Саме вони виступають як об'єкти, на які спрямовані адміністративно-правові заходи впливу, але водночас можуть бути активними

учасниками детінізації, наприклад, через добровільну сплату податків, участь у декларційних кампаніях або використання цифрових інструментів (системи «Дія», онлайн-сервіси податкової тощо).

Значущим чинником є також взаємодія держави з недержавними структурами, зокрема громадськими організаціями, аналітичними центрами, журналістськими ініціативами, які розслідують тіньові схеми, проводять просвітницьку діяльність та формують запит суспільства на фінансову прозорість.

Таким чином, суб'єктний склад у сфері детінізації доходів громадян в Україні є багатокomпонентним, а ефективність його функціонування значною мірою залежить від рівня координації, інформаційної взаємодії та наявності дієвих адміністративно-правових інструментів [17]. З огляду на виклики, пов'язані з воєнним станом, цифровізацією економіки та розширенням обігу віртуальних активів, особливої актуальності набуває потреба в оновленні та модернізації механізмів залучення кожного з цих суб'єктів до системної протидії тінізації доходів громадян [18].

Висновки. Сфера детінізації доходів громадян в Україні передбачає участь низки органів публічної влади, які взаємодіють між собою з метою забезпечення прозорості доходів фізичних осіб, підвищення рівня податкової дисципліни та запобігання ухиленню від оподаткування. Умовно суб'єктів у цій сфері можна поділити на: 1. Органи центральної виконавчої влади з контрольними та регуляторними функціями. 2. Правоохоронні та спеціалізовані органи (Національна поліція України та інші правоохоронні органи, залучені до процесу детінізації). 3. Суди та інші органи публічного контролю. 4. Органи місцевого самоврядування. 5. Інші учасники (банківські установи та фінансові посередники, громадські організації, ЗМІ, експертне середовище тощо).

Ефективна взаємодія зазначених суб'єктів, координація їхніх повноважень та розвиток цифрових механізмів дозволяють створити

дієву адміністративно-правову систему для боротьби з тінізацією доходів громадян. Особливо важливою є інтеграція національних зусиль з міжнародними стандартами, зокрема у сфері обміну податковою інформацією та контролю за обігом віртуальних активів.

Анотація

У статті проаналізовано суб'єктний склад у сфері детінізації доходів громадян. Вказано, що ефективна реалізація політики детінізації доходів громадян в Україні безпосередньо залежить від чіткого функціонального розмежування та взаємодії суб'єктів, які залучені до цієї сфери. Адміністративно-правове регулювання вимагає не лише наявності законодавчих інструментів, а й дієвої системи органів публічної влади, здатних виявляти, фіксувати, реагувати та запобігати тіньовим проявам в економіці, зокрема у сфері доходів фізичних осіб.

Констатовано, що суб'єктний склад у сфері детінізації доходів громадян в Україні є багатокомпонентною, міжвідомчою системою, що охоплює органи публічної влади, правоохоронні структури, фіскальні служби, фінансові інституції, а також громадськість і недержавні організації. У сучасних умовах, особливо в контексті дії воєнного стану, завдання детінізації доходів виходить за межі суто фіскальної чи адміністративної функції і набуває стратегічного значення для забезпечення національної безпеки. Тіньова економіка, як чинник системного ризику, прямо загрожує стабільності державних фінансів, зменшує обсяг надходжень до бюджету, підтримує соціальну несправедливість та сприяє поширенню корупційних і кримінальних практик.

Зроблено висновок, що сфера детінізації доходів громадян в Україні передбачає участь низки органів публічної влади, які взаємодіють між собою з метою забезпечення прозорості доходів фізичних осіб, підвищення рівня податкової дисципліни та запобігання ухиленню від оподаткування. Умовно суб'єктів у цій сфері можна поділити на: органи центральної виконавчої влади з контрольними та регуляторними функціями, правоохоронні та спеціалізовані органи (Національна поліція України та інші правоохоронні органи, залучені до процесу детінізації), суди та інші органи публічного контролю, органи місцевого самоврядування, інші учасники (банківські установи та фінансові посередники, громадські організації, ЗМІ, експертне середовище тощо). Ефективна взаємодія зазначених суб'єктів, координація їхніх повноважень та розвиток цифрових механізмів дозволяють створити дієву адміністративно-правову систему для боротьби з тінізацією доходів громадян. Особливо важливою є інтеграція національних зусиль з міжнародними стандартами, зокрема у сфері обміну податковою інформацією та контролю за обігом віртуальних активів.

Ключові слова: *детінізація, доходи громадян, тінізація економіки, суб'єкт, державна політика, публічний інтерес.*

Lutsenko L.V. Characteristics of the subject composition in the sphere of citizens' income determination

Summary

The article analyzes the subject composition in the field of de-shadowing of citizens' incomes. It is indicated that the effective implementation of the policy of de-shadowing citizens' incomes in Ukraine directly depends on a clear functional demarcation and interaction of subjects involved in this area. Administrative and legal regulation requires not only the availability of legislative instruments, but also an effective system of public authorities capable of detecting, recording, responding to and preventing shadow manifestations in the economy, in particular in the field of personal income.

It has been stated that the subject composition in the field of de-shadowing of citizens' incomes in Ukraine is a multicomponent, interdepartmental system that includes public authorities, law

enforcement agencies, fiscal services, financial institutions, as well as the public and non-governmental organizations. In modern conditions, especially in the context of martial law, the task of de-shadowing incomes goes beyond the purely fiscal or administrative function and acquires of strategic importance for ensuring national security. The shadow economy, as a factor of systemic risk, directly threatens the stability of public finances, reduces budget revenues, undermines social justice and contributes to the spread of corruption and criminal practices.

It is concluded that the sphere of de-shadowing of citizens' incomes in Ukraine involves the participation of a number of public authorities that interact with each other in order to ensure the transparency of individuals' incomes, increase the level of tax discipline and prevent tax evasion. Conventionally, subjects in this area can be divided into: central executive bodies with control and regulatory functions, law enforcement and specialized bodies (the National Police of Ukraine and other law enforcement agencies involved in the process of de-shadowing), courts and other public control bodies, local self-government bodies, other participants (banking institutions and financial intermediaries, public organizations, the media, the expert community, etc.). Effective interaction of these entities, coordination of their powers and the development of digital mechanisms make it possible to create an effective administrative and legal system to combat shadowing of citizens' incomes. It is especially important to integrate national efforts with international standards, in particular in the field of exchange of tax information and control over the circulation of virtual assets.

Key words: *de-shadowing, citizens' incomes, shadowing of the economy, subject, state policy, public interest.*

Список використаних джерел:

1. Тильчик О.В. Адміністративно-правове забезпечення протидії тінізації економіки: теорія і практика: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2018. 477 с.
2. Про національну безпеку України Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
3. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю Закон України від 30.06.1993 № 3341-XII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>
4. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року РНБО; Рішення від 11.08.2021 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text>
5. Про Кабінет Міністрів України Закон України від 27.02.2014 № 794-VII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
6. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-п#Text>
7. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
8. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>
9. Про утворення Державної податкової служби України та Державної митної служби України : Постанова КМУ від 18 грудня 2018 р. № 1200 <https://web.archive.org/web/20191203204115/https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennia-derzhavnoyi-podatkovoyi-sluzhbi-ukrayini-ta-derzhavnoyi-mitnoyi-sluzhbi-ukrayini>
10. Податковий кодекс України Кодекс України: Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv#n13574>

11. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>
12. Volkova Yu. Digitalization of administrative procedures in the field of urban planning as a tool for combating corruption *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 12 С. 547-550 DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-12/127>
13. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 29.07.2015 № 537 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-п#Text>
14. Волкова Ю.А. Адміністративно-правові засади реалізації прав людини в процесі взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями *Право і суспільство*. 2025. № 1. С. 209-214 DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.33>
15. Лук'янова Г. Ю. Сучасні підходи до класифікації суб'єктів протидії корупції в Україні URL: <https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-105-3.27> https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/156?utm_source=chatgpt.com
16. Корнієць П.Ю. Актуальні проблеми систематизації суб'єктів запобігання і протидії корупції в Національному антикорупційному бюро України *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 6, т. 1. С. 170-178 URL: https://dspace.univd.edu.ua/items/e3368b3b-115e-4058-8c7b-bc86b25e148c?utm_source=chatgpt.com
17. Volkova Yu. Administrative and legal mechanism for prevention of corruption in the field of health care in Ukraine Epistemological aspects of tort law transfiguration in the creation of anti-corruption legislation and its enforcement : Scientific monograph. Ed. T. Kolomoiets. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2023. 316 p. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-347-7-3>
18. Kumeiko Andrii, Artur Gordienko, Yulia Volkova, Ganna Goncharenko, Andrii Blahodarnyi State Safety as an Object of Legal Protection in Ukraine *Studies in Science of Science* Volume 42, Issue 11, 2024 <https://doi.org/10.5281/zenodo.14242254>